
РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 330.112

Ткаліч Т.І., Рехтета О.М.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА З ОСНОВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАТЬ

В представленій статті розглядаються проблеми підготовки викладачів основ економічних знань у загальноосвітніх школах Миколаївської області. Аналізується система підготовки вищезазначених фахівців і пропонуються шляхи подолання виявлених недоліків.

In the presented article the problems of preparation of teachers of bases of economic knowledge are examined in general schools of the Mykolaiv region. The system of preparation of aforementioned specialists is analyzed and the ways of overcoming of found out failings are offered.

Розбудова ринкових відносин в Україні зумовлює збільшення міжгалузевих і просторових зв'язків, інтенсивний розвиток різних форм територіальної організації виробництва, підвищення значущості соціальних факторів. Першочерговою проблемою є формування «ринкової» психології учасників суспільного виробництва, здатного на самостійну, цивілізовану підприємницьку діяльність або діяльного фахівця з економічних питань.

У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, ефективність діяльності вищих навчальних закладів з фахової підготовки кваліфікованих спеціалістів значно залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, формування уявлення про підходи та моделі роботи з дітьми та молоддю, оволодіння методиками такої роботи безпосередньо на практиці.

Для послідовного втілення цієї мети в життя повинна бути організована відповідна освіта української молоді взагалі, а не тільки фахівців з економіки. Для вирішення даної задачі необхідні викладачі відповідної кваліфікації, в першу чергу, у середніх загальноосвітніх учбових закладах.

Метою проведених досліджень є аналіз якості підготовки випускників вищих навчальних закладів до викладання економічних дисциплін у середніх загальноосвітніх учбових закладах на прикладі організації підготовки викладачів спеціальності «математика (та основи економіки)» в МДУ ім. В.О. Сухомлинського.

Предметом дослідження є зміст підготовки майбутнього вчителя основ економічних знань.

При підготовці роботи використовувалися методи статистичної обробки соціологічної інформації, аналізу і синтезу та ін.

На обліку в державній службі зайнятості Миколаївської області на 1 січня 2007 р. перебувало 25450 не зайнятих трудовою діяльністю осіб. Кількість громадян, які у такий спосіб шукали роботу, збільшилась за місяць на 7,5%, а відносно 1 січня 2006р.

зменшилась на 19,7%. Із загальної кількості незайнятих 98,2% мали офіційний статус безробітного, з яких 72,2% було призначено допомогу по безробіттю[1].

Виходячи з ситуації, що склалася на ринку праці набуває актуальності питання підготовки, перепідготовки і адаптації населення до ринкових умов, набуття широкими верствами населення економічних знань.

На даному етапі розвитку українського суспільства економічна освіта сприяє формуванню особистості, яка свої дії буде корегувати відповідно до існуючих ринкових законів.

Головне завдання економічної освіти – формування економічних суб'єктів, тобто не тільки виробників продуктів і пасивних споживачів, а індивідів здатних активно впливати на економічні процеси на мікрорівні, а також адекватно оцінювати дії держави на макрорівні

Незважаючи на те, що в системі вищої освіти спостерігається стійка тенденція розширення мережі закладів різного рівня акредитації, які займаються підготовкою кадрів для загальноосвітньої школи, в цілому професійних кадрів не вистачає. Найбільш гостро ця проблема існує в сільській місцевості. Якщо вести розмову про викладачів основ економічних знань, то стан викладання дисципліни не тільки в районах області, а й у обласному центрі потребує певної оптимізації.

Формування кадрового потенціалу області для викладання основ економічних знань потребує зміни моделі практичної та теоретичної підготовки фахівця.

Викладання економічних дисциплін в загальноосвітній школі передбачає відповідальність, високу компетентність вчителя, у той же час зберігається ситуація з недостатньою кількістю годин для забезпечення відповідної ставки фахівця. При широкому колі завдань і кваліфікаційних вимогах даний вид діяльності залишається не привабливим, відсутні матеріальні стимули для залучення молоді .

На сьогоднішній день викладання основ економічних знань покладається в переважній більшості на вчителів географії та істориків, які, як доводить практика, не завжди мають достатній професійний рівень.

Шкільний предмет «основи економічних знань» продовжується у вищих навчальних закладах курсом політекономії, мікро- та макроекономіки або економічної теорії на всіх факультетах і спеціальностях. Тому нагальною стає проблема системності, послідовності, наступності у викладанні економічних дисциплін загальноосвітніх закладів різних типів.

Проведене у 1999-2000 навчальному році тестування студентів першого курсу економічного факультету Миколаївської державної аграрної академії дозволило зробити висновки про існування певних проблем в економічній освіті майбутніх вчителів. [2]

Дослідження довели що випускники шкіл в більшості своїй не знають змісту економічних категорій: суспільне виробництво, галузь виробництва, фактори виробництва, інфраструктура, потреби, підприємство і підприємництво, економічні системи. Не мають елементарних навичок застосування знань з математики при вирішенні економічних задач (лише 41,8 % респондентів розв'язали задачі на визначення ціни і обсягу виробництва в стані рівноваги).

Немає достатньо розвиненого логічного мислення, здатності робити самостійні висновки і обґрунтовувати їх (50% вчорашніх випускників показали репродуктивний рівень відтворення набутих знань). Найбільші труднощі викликали питання, пов'язані із застосуванням теоретичних знань на практиці (розрахувати еластичність попиту за ціною,

еластичність попиту за доходом, визначити нецінові фактори, що зрушують криву попиту).

З метою з'ясування причин даної ситуації, а також перевірки рівня підготовленості випускників фізико-математичного факультету спеціальності «математика – основи економіки», було проведено анкетування 18 (100%) студентів IV курсу за результатами проходження педагогічної практики з основ економічних знань. Респондентам пропонувалося визначити позитивні і негативні сторони їх підготовки для викладання вищезазначеної дисципліни.

Підсумки проводилися за принципом простої більшості голосів, що визначило певне місце тієї чи іншої відповіді (Табл. 1).

Таблиця 1.

Позитивні сторони підготовки студентів для викладання основ економічних знань

Відповіді	Голоси	%
Рівень теоретичної підготовки з математичних дисциплін;	14	77
Рівень підготовки з методики проведення занять з математики та економіки;	14	77
Знання щодо вікових особливостей учнів та методів підготовки до проведення занять.	9	50

На першому місці є визнання того, що під час педагогічної практики студенти не були дезорієнтовані вимогами теоретичної підготовки за курсом математики та рівнем своєї підготовленості до викладання основ економіки. Студенти підкреслили, що знання вікових особливостей сприйняття матеріалу, набуті за період навчання у вищому навчальному закладі, також були у нагоді у реальній практиці викладання дисципліни.

У більшості анкет зафіксовано відверте невдоволення рівнем отриманих знань з економічних дисциплін, що на їхню думку обґрунтовується надзвичайно малою кількістю годин викладання економічних дисциплін у вищому навчальному закладі, яке не відповідає вимогам навіть шкільної програми з основ економіки. Студенти не засвоїли базового курсу дисципліни та опинилися не в змозі на гідному рівні викласти матеріал учням загальноосвітньої школи.

Аналіз навчальних планів за чотири роки спеціальності «математика (та основи економіки)» довів, що кількість фахових дисциплін і кількість годин, на них визначених, невпинно скорочується.

У 2004-2005 навчальному році на викладання економічної теорії виділялося 108 годин; міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту – 135, менеджмент – 108, міжнародні економічні та фінансові відносини – 135, методика навчання економіки – 216.

Всього годин для підготовки бакалавра – 7290, а загальна кількість годин економічних дисциплін – 702 години, тобто 9,6 %.

У 2005-2006 році навчальний план не змінювався, а у 2006-2007 навчальному році спостерігаються наступні зміни: економічна теорія – 108, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту – 144, менеджмент – 108, міжнародні економічні та фінансові відносини – 144, методика навчання економіки – 234, загальна

кількість годин усіх дисциплін збільшилася до 8640. А процентне співвідношення годин, які виділялися на викладання економічних дисциплін до загальної кількості зменшилося до 8,5%. У 2007-2008 навчальному році навчальний план також не змінюється.

Таблиця 2.

Негативні сторони підготовки студентів для викладання основ економічних знань

Варіанти відповідей	Голоси	%
Недостатній рівень знань студентів з економічних дисциплін	12	66
Недостатня кількість годин практики по викладанню основ економічних знань;	9	50
Відсутність вмінь застосування теоретичних знань з методики викладання економічних дисциплін при проведенні уроків;	9	50
Необхідність опанування чималої кількості тем шкільного курсу власноруч.	9	50

Аналіз учбового плану і результатів педагогічної практики довів, що кількість годин викладання економічних дисциплін, яка нормативно збільшилася, а реально знизилася свою питому вагу серед загальної кількості дисциплін, не відповідає необхідному об'єктивно обґрунтованому рівню професійної підготовки бакалаврів даної спеціальності.

Також можна зазначити, що для викладання шкільної дисципліни Основи економічних знань майбутнім вчителям необхідно опанувати такі базові фундаментальні дисципліни вищої школи як політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, менеджмент, державне регулювання економіки, міжнародна економіка, економетрія, економічна статистика, маркетинг та теорія фінансів, серед зазначених дисциплін в учбовому плані присутня тільки одна, а саме менеджмент, усі інші замінені загальним курсом економічної теорії, який не забезпечує спеціаліста необхідною базою економічних знань.

Виходячи з результатів проведених досліджень на наш погляд необхідно:

- внести необхідні корективи до учбових планів підготовки фахівців з математики та основ економіки:
 - а) збільшити кількість годин на викладання економічних дисциплін,
 - б) розглянути доцільність викладання певних дисциплін (наприклад: міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту), знання з яких недоречні в практичній діяльності вчителя загальноосвітньої школи,
 - в) включити необхідні дисципліни (політекономію, мікроекономіку, макроекономіку, менеджмент, державне регулювання економіки, міжнародна економіка, економетрія, економічна статистика, маркетинг та теорія фінансів);
- в межах педагогічної практики збільшити кількість годин викладання основ економічних знань і позакласної економічної освіти дітей і батьків;
- при викладанні циклу математичних дисциплін використовувати економічну статистику та задачі з економічним змістом задля адаптації математичних знань до сучасного економічного стану суспільства.

Література:

1. Ткаліч Т.І. Наступність в системі економічної освіти «школа – вищий навчальний заклад» // «Вересень» Миколаїв, МОІУУ, № 2(16), 2001.-С.90-92.
2. Про соціально-економічне становище Миколаївської області за 2006 рік. Економічна доповідь. Головне управління статистики у Миколаївській області. Миколаїв, 2007.-68с.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., професором В'юном В.Г. 19.10.07*

*Надійшла до редакції
28.10. 07*